ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 8ης Σεπτεμβρίου 2011 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-58/10 έως C-68/10,

με αντικείμενο αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, υποβληθείσες από το Conseil d'État (Γαλλία) με αποφάσεις της 6ης Νοεμβρίου 2009 και της 28ης Δεκεμβρίου 2009, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 3 Φεβρουαρίου 2010, στο πλαίσιο των δικών

Monsanto SAS (C-58/10 και C-59/10),

Monsanto Agriculture France SAS (C-58/10 και C-59/10),

Monsanto International SARL (C-58/10 και C-59/10),

Monsanto Technology LLC (C-58/10 και C-59/10),

Monsanto Europe SA (C-59/10),

Association générale des producteurs de maïs (AGPM) (C-60/10),

Malaprade SCEA κ.λπ. (C-61/10),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

Pioneer Génétique SARL (C-62/10),

Pioneer Semences SAS (C-62/10),

Union française des semenciers (UFS), πρώην Syndicat des établissements de semences agréés pour les semences de maïs (Seproma) (C-63/10),

Caussade Semences SA (C-64/10),

Limagrain Europe SA, πρώην Limagrain Verneuil Holding SA (C-65/10),

Maïsadour Semences SA (C-66/10),

Ragt Semences SA (C-67/10),

Euralis Semences SAS (C-68/10),

Euralis Coop (C-68/10)

κατά

Ministre de l'Agriculture et de la Pêche,

παρισταμένων των:

Association France Nature Environnement (C-59/10 και C-60/10),

Confédération paysanne (C-60/10),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, L. Bay Larsen (εισηγητή), C. Toader, A. Prechal και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi
γραμματέας: R. Şereş, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 9ης Φεβρουαρίου 2011,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— οι Monsanto SAS, Monsanto Agriculture France SAS, Monsanto International SARL, Monsanto Technology LLC και Monsanto Europe SA, εκπροσωπούμενες από τους R. Saint-Esteben, C.-L. Vier, M. Pittie, P. Honoré και C. Vexliard, avocats,

— η Association générale des producteurs de maïs (AGPM) κ.λπ., εκπροσωπούμενες από τους M. Le Prat και L. Verdier, avocats,

— οι Pioneer Génétique SARL και Pioneer Semences SAS, η Union française des semenciers (UFS), πρώην Syndicat des établissements de semences agréés pour les semences de maïs (Seproma), και οι Caussade Semences SA, Limagrain Europe SA, Maïsadour Semences SA, Ragt Semences SA, Euralis Semences SAS και Euralis Coop, εκπροσωπούμενες από τους A. Monod και B. Colin, avocats,

— η Confédération paysanne, εκπροσωπούμενη από τον H. Bras, avocat,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους G. de Bergues και S. Menez και την R. Loosli-Surrans,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Ι. Χαλκιά και τη Σ. Παπαϊωάννου,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Riedl,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna και τη J. Sawicka,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την L. Pignataro-Nolin και τους M. Van Hoof και C. Zadra,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 22ας Μαρτίου 2011,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Οι αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία των άρθρων 12 και 23 της οδηγίας 2001/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Μαΐου 2001, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την κατάργηση της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 106, σ. 1), των άρθρων 20 και 34 του κανονισμού (ΕΚ) 1829/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές (ΕΕ L 268, σ. 1), καθώς και των άρθρων 53 και 54 του κανονισμού (ΕΚ) 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002, για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφάλειας των τροφίμων (ΕΕ L 31, σ. 1).

2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ένδεκα διαφορών όπου οι Monsanto SAS, Monsanto Agriculture France SAS, Monsanto International SARL, Monsanto Technology LLC και Monsanto Europe SA (στο εξής, αντιστοίχως: Monsanto, Monsanto Agriculture France, Monsanto International, Monsanto Technology και Monsanto Europe ή, συλλήβδην, Monsanto κ.λπ.) καθώς και διάφορα άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα αντιδικούν με τον ministre de l'Agriculture et de la Pêche (Υπουργό Γεωργίας και Αλιείας), παρισταμένων της association France Nature Environnement και της Confédération paysanne, οι οποίες άσκησαν παρέμβαση, σχετικά με τη νομιμότητα δύο προσωρινών εθνικών μέτρων που διαδοχικώς ανέστειλαν τη μεταβίβαση και τη χρήση των σπόρων σποράς αραβοσίτου MON 810, γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών (στο εξής: ΓΤΟ), και ακολούθως απαγόρευσαν την καλλιέργεια των ποικιλιών σπόρων σποράς οι οποίες προέρχονται από τη σειρά του αραβοσίτου αυτού.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2001/18

3 Η οδηγία 2001/18, η οποία τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1829/2003 και με τον κανονισμό (ΕΚ) 1830/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003 (ΕΕ L 268, σ. 24, στο εξής: οδηγία 2001/18), διέπει τη σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ στο περιβάλλον καθώς και τη διάθεση των ΓΤΟ στην αγορά ως προϊόντων ή εντός προϊόντων.

4 Το άρθρο 34 της οδηγίας 2001/18 ορίζει ότι η ημερομηνία μεταφοράς της είναι το αργότερο η 17η Οκτωβρίου 2002. Το άρθρο της 36 καταργεί, από τις 17 Οκτωβρίου 2002, την οδηγία 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 1990, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον (ΕΕ L 117, σ. 15), και ορίζει ότι κάθε φορά που αναφέρεται η οδηγία εκείνη θα θεωρείται ότι αναφέρεται η οδηγία 2001/18 σύμφωνα με πίνακα αντιστοιχίας που περιέχεται σε παράρτημά της.

5 Σύμφωνα με τη δέκατη όγδοη και την εικοστή όγδοη αιτιολογική σκέψη της, η οδηγία 2001/18, όπως προηγουμένως η οδηγία 90/220, εισάγει:

— εναρμονισμένες διαδικασίες και εναρμονισμένα κριτήρια για την κατά περίπτωση αξιολόγηση των δυνητικών κινδύνων που συνδέονται με τη σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ στο περιβάλλον·

— κοινοτική διαδικασία εγκρίσεως για τη διάθεση των περί ων πρόκειται προϊόντων στην αγορά, όταν η χρήση για την οποία προορίζονται συνεπάγεται σκόπιμη ελευθέρωση των οργανισμών στο περιβάλλον.

6 Στην πεντηκοστή και στην πεντηκοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2001/18 εκτίθενται:

«(50) Οι υφιστάμενες συγκαταθέσεις, που έχουν χορηγηθεί δυνάμει της οδηγίας [90/220] πρέπει να ανανεωθούν ώστε να αποφευχθούν διακρίσεις μεταξύ συγκαταθέσεων που έχουν χορηγηθεί δυνάμει της ανωτέρω οδηγίας και συγκαταθέσεων που χορηγούνται δυνάμει της παρούσας οδηγίας, και να ληφθούν πλήρως υπόψη οι όροι συγκατάθεσης δυνάμει της οδηγίας [90/220].

(51) Για την ανανέωση αυτή, απαιτείται μεταβατική περίοδος κατά την οποία δεν θίγονται οι συγκαταθέσεις που έχουν χορηγηθεί δυνάμει της οδηγίας [90/220].»

7 Τα της ανανεώσεως, πριν από την καταληκτική ημερομηνία της 17ης Οκτωβρίου 2006, των εγκρίσεων που χορηγήθηκαν πριν από τις 17 Οκτωβρίου 2002 βάσει της οδηγίας 90/220 ρυθμίζονται από το άρθρο 17 της οδηγίας 2001/18. Η παράγραφος 2 της διατάξεως αυτής απαριθμεί τα έγγραφα, τα πληροφοριακά στοιχεία καθώς και την τυχόν πρόταση που πρέπει να περιλαμβάνει η κοινοποίηση της ανανεώσεως. Κατ' εφαρμογήν των παραγράφων 2 και 9 της ίδιας διατάξεως, ο περί ου πρόκειται επιχειρηματίας που απηύθυνε την κοινοποίηση αυτή πριν από τις 17 Οκτωβρίου 2006 δύναται να συνεχίσει να διαθέτει τους ΓΤΟ στην αγορά υπό τους όρους που ορίζονται στην αρχική έγκριση έως ότου ληφθεί οριστική απόφαση σχετικά με την ανανέωσή της.

8 Τα άρθρα 20, 21 και 24 της οδηγίας 2001/18 θέτουν ειδικούς λεπτομερείς κανόνες σχετικά με την παρακολούθηση, την επισήμανση και την ενημέρωση του κοινού.

9 Το άρθρο 23 της ίδιας οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Ρήτρα διασφάλισης», ορίζει:

«1. Όταν κράτος μέλος, βάσει νέων ή πρόσθετων πληροφοριών, οι οποίες κατέστησαν διαθέσιμες μετά την ημερομηνία συγκατάθεσης και οι οποίες επηρεάζουν την αξιολόγηση περιβαλλοντικού κινδύνου, ή βάσει επαναξιολόγησης υφιστάμενων πληροφοριών συνεπεία νέων ή πρόσθετων επιστημονικών στοιχείων, έχει τεκμηριωμένους λόγους να θεωρεί ότι ένας ΓΤΟ ως προϊόν ή εντός προϊόντος, ο οποίος έχει κοινοποιηθεί καταλλήλως και έχει λάβει γραπτή συγκατάθεση δυνάμει της παρούσας οδηγίας, συνιστά κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον, το κράτος μέλος αυτό μπορεί να περιορίζει ή να απαγορεύει προσωρινά τη χρήση ή/και την πώληση του συγκεκριμένου ΓΤΟ ως προϊόντος ή εντός προϊόντος στην επικράτειά του.

Το κράτος μέλος διασφαλίζει ότι, σε περίπτωση σοβαρού κινδύνου, εφαρμόζονται έκτακτα μέτρα όπως η αναστολή ή η παύση διάθεσης στην αγορά, συμπεριλαμβανομένης της πληροφόρησης του κοινού..

Το κράτος μέλος ενημερώνει αμέσως την Επιτροπή και τα άλλα κράτη μέλη για τις δράσεις που αναλαμβάνει δυνάμει του παρόντος άρθρου και αιτιολογεί την απόφασή του, παρέχοντας την αναθεώρηση της αξιολόγησης του περιβαλλοντικού κινδύνου, αναφέροντας κατά πόσον και με ποιο τρόπο θα πρέπει να τροποποιηθούν οι

όροι της συγκατάθεσης ή να παύσει να ισχύει η συγκατάθεση, και, ανάλογα με την περίπτωση, τα νέα ή πρόσθετα στοιχεία στα οποία βασίζεται η απόφασή του.

2. Σχετική απόφαση λαμβάνεται εντός 60 ημερών [σε κοινοτικό επίπεδο].»

10 Το άρθρο 12 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Τομεακή νομοθεσία», ορίζει:

«1. Τα άρθρα 13 έως 24 δεν εφαρμόζονται στους ΓΤΟ ως προϊόντα ή εντός προϊόντων εφόσον αυτοί επιτρέπονται από την κοινοτική νομοθεσία η οποία προβλέπει τη διεξαγωγή ειδικής αξιολόγησης περιβαλλοντικού κινδύνου σύμφωνα με τις αρχές που εκτίθενται στο παράρτημα ΙΙ και βάσει των πληροφοριών που ορίζονται στο παράρτημα ΙΙΙ, με την επιφύλαξη πρόσθετων απαιτήσεων που προβλέπει η προαναφερόμενη κοινοτική νομοθεσία, καθώς και απαιτήσεις για τη διαχείριση του κινδύνου, την επισήμανση, τη δέουσα παρακολούθηση, την ενημέρωση του κοινού και τη ρήτρα διασφάλισης τουλάχιστον ισοδύναμες προς τις απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας.

[…]

3. Οι διαδικασίες, με τις οποίες εξασφαλίζεται ότι η αξιολόγηση κινδύνου και οι απαιτήσεις για τη διαχείριση του κινδύνου, την επισήμανση, τη δέουσα παρακολούθηση, την ενημέρωση του κοινού και τη ρήτρα διασφάλισης είναι ισοδύναμες προς εκείνες της παρούσας οδηγίας, θεσπίζονται με κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Μελλοντική τομεακή νομοθεσία βάσει των διατάξεων του εν λόγω κανονισμού παραπέμπει στην παρούσα οδηγία. […]

[…]»

Ο κανονισμός 1829/2003

11 Σύμφωνα με την έβδομη και την ενδέκατη αιτιολογική σκέψη του, ο κανονισμός 1829/2003, ο οποίος βάσει του άρθρου του 49 έχει εφαρμογή από τις 18 Απριλίου 2004, εισάγει ενιαία κοινοτική διαδικασία εγκρίσεως ισχύουσα, μεταξύ άλλων, για τις ζωοτροφές που περιέχουν ΓΤΟ ή αποτελούνται ή παράγονται από τέτοιους οργανισμούς καθώς και για τους ΓΤΟ που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν ως πρώτη ύλη για την παραγωγή τέτοιων ζωοτροφών.

12 Στην ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού εκτίθεται:

«Οι νέες διαδικασίες έγκρισης για τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και τις γενετικώς τροποποιημένες ζωοτροφές θα πρέπει να περιλαμβάνουν τις νέες αρχές που έχουν ορισθεί στην οδηγία [2001/18]. Οι διαδικασίες θα πρέπει να αξιοποιούν περαιτέρω το νέο πλαίσιο για την αξιολόγηση κινδύνων σε θέματα ασφάλειας των τροφίμων που έχει διαμορφωθεί με τον κανονισμό (ΕΚ) 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002, για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό των διαδικασιών σε θέματα ασφάλειας των τροφίμων [ΕΕ L 31, σ. 1]. Συνεπώς, η διάθεση στην κοινοτική αγορά γενετικώς τροποποιημένων τροφίμων και ζωοτροφών θα πρέπει να εγκρίνεται μόνον ύστερα από επιστημονική αξιολόγηση του υψηλότερου δυνατού επιπέδου, η οποία θα διεξάγεται υπό την ευθύνη της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων (στο εξής: Αρχή), των κινδύνων που παρουσιάζουν για την υγεία του ανθρώπου και των ζώων και, κατά περίπτωση, για το περιβάλλον. Ύστερα από αυτή την αξιολόγηση θα πρέπει να ακολουθεί μια απόφαση διαχείρισης κινδύνων που λαμβάνεται από την Κοινότητα, δυνάμει μιας κανονιστικής διαδικασίας που θα εξασφαλίζει τη στενή συνεργασία της Επιτροπής και των κρατών μελών.»

13 Στην τριακοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη εκτίθεται:

«Όταν η αίτηση αφορά προϊόντα που περιέχουν ή αποτελούνται από γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς, ο αιτών θα πρέπει να μπορεί είτε να προσκομίζει τυχόν άδεια για σκόπιμη ελευθέρωση στο περιβάλλον, η οποία έχει χορηγηθεί βάσει του μέρους Γ της οδηγίας [2001/18] και με την επιφύλαξη των προϋποθέσεων που ορίζει η εν λόγω άδεια, ή να ζητά την πραγματοποίηση εκτίμησης περιβαλλοντικού κινδύνου ταυτόχρονα με την αξιολόγηση του κινδύνου δυνάμει του παρόντος κανονισμού. Όταν συμβαίνει το δεύτερο, για την εκτίμηση του περιβαλλοντικού κινδύνου είναι απαραίτητο να τηρούνται οι απαιτήσεις που ορίζει η οδηγία [2001/18], οι δε εθνικές αρμόδιες αρχές που έχουν διορίσει τα κράτη μέλη να συμβουλεύονται την Αρχή. Ακόμη, καλό είναι να παρέχεται στην Αρχή η δυνατότητα να ζητά από μια εκ των αρμοδίων αυτών αρχών να πραγματοποιήσει την εκτίμηση περιβαλλοντικού κινδύνου. Σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας [2001/18], ενδείκνυται επίσης η Αρχή να συμβουλεύεται τις εθνικές αρμόδιες αρχές τις ορισμένες δυνάμει της εν λόγω οδηγίας, για όλες τις περιπτώσεις που αφορούν ΓΤΟ, και τρόφιμα ή/και ζωοτροφές που περιέχουν ή αποτελούνται από ΓΤΟ, προτού διατυπώσει οριστικά την εκτίμηση περιβαλλοντικού κινδύνου.»

14 Στην τριακοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη εκτίθεται:

«Στην περίπτωση ΓΤΟ προορισμένων να χρησιμοποιηθούν ως σπόροι σποράς ή ως άλλο φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, η [Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων] θα πρέπει υποχρεωτικά να αναθέτει την εκτίμηση περιβαλλοντικού κινδύνου σε μία εθνική αρμόδια αρχή. Πάντως, οι εγκρίσεις δυνάμει του παρόντος κανονισμού δεν θα πρέπει να θίγουν τις διατάξεις[, ειδικότερα, της οδηγίας 2002/53/ΕΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, περί του κοινού καταλόγου ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών (ΕΕ L 193, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1829/2003, η οποία θέτει] συγκεκριμένα τους κανόνες και τα κριτήρια για την αποδοχή ποικιλιών και την επίσημη αποδοχή τους για εγγραφή τους [στον κοινό κατάλογο ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών] […]».

15 Το άρθρο 2, σημείο 9, του κανονισμού 1829/2003 ορίζει:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού:

[…]

9) ως "γενετικώς τροποποιημένος οργανισμός που προορίζεται για τη διατροφή των ζώων" νοείται ένας ΓΤΟ ο οποίος μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ζωοτροφή ή ως πρώτη ύλη για την παραγωγή ζωοτροφών».

16 Το άρθρο 15, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού καθορίζει ως ακολούθως το πεδίο εφαρμογής του επιγραφομένου «Έγκριση και εποπτεία» τμήματος Ι του αφορώντος τις γενετικώς τροποποιημένες ζωοτροφές κεφαλαίου ΙΙΙ:

«Το παρόν τμήμα εφαρμόζεται:

α) στους ΓΤΟ που προορίζονται για χρήση ως ζωοτροφές·

β) στις ζωοτροφές που περιέχουν ή αποτελούνται από ΓΤΟ·

γ) στις ζωοτροφές που παράγονται από ΓΤΟ.»

17 Τα άρθρα 17 έως 19 του κανονισμού 1829/2003 διέπουν τις προϋποθέσεις χορηγήσεως των αρχικών εγκρίσεων των γενετικώς τροποποιημένων ζωοτροφών.

18 Το άρθρο 17, παράγραφος 5, ορίζει ειδικότερα:

«Στην περίπτωση ΓΤΟ ή ζωοτροφών που περιέχουν ή συνίστανται σε ΓΤΟ, η αίτηση συνοδεύεται επίσης από:

α) τον πλήρη τεχνικό φάκελο που περιέχει τις πληροφορίες που απαιτούνται από τα παραρτήματα ΙΙΙ και IV της οδηγίας [2001/18] και τις πληροφορίες και τα συμπεράσματα της αξιολόγησης κινδύνου που διεξήχθη σύμφωνα με τις αρχές του παραρτήματος ΙΙ της οδηγίας [2001/18] ή, όταν η διάθεση στην αγορά του ΓΤΟ έχει εγκριθεί δυνάμει του τμήματος Γ της οδηγίας [2001/18] [το οποίο αποτελείται από τα άρθρα της 12 έως 24], αντίγραφο της απόφασης έγκρισης·

β) ένα σχέδιο παρακολούθησης των περιβαλλοντικών συνεπειών σύμφωνα με το παράρτημα VII της οδηγίας [2001/18], συμπεριλαμβανομένης πρότασης για τη χρονική περίοδο που θα καλύπτει το σχέδιο παρακολούθησης· η χρονική αυτή περίοδος μπορεί να είναι διαφορετική από την περίοδο που προτείνεται για τη συγκατάθεση.

Στην περίπτωση αυτή δεν εφαρμόζονται τα άρθρα 13 έως 24 της οδηγίας [2001/18].»

19 Το άρθρο 20, το οποίο επιγράφεται «Καθεστώς των υφιστάμενων προϊόντων», ορίζει:

«1. […] τα προϊόντα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος τμήματος και έχουν διατεθεί νομίμως στην αγορά της Κοινότητας πριν από την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού μπορεί να συνεχίσουν να διατίθενται στην αγορά, να χρησιμοποιούνται και να υφίστανται επεξεργασία, αν πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) στην περίπτωση προϊόντων που έχουν διατεθεί στην αγορά δυνάμει της οδηγίας [90/220] ή [2001/18] […], οι υπεύθυνοι για τη διάθεση στην αγορά των εν λόγω προϊόντων κοινοποιούν στην Επιτροπή την ημερομηνία κατά την οποία τα προϊόντα ετέθησαν για πρώτη φορά σε κυκλοφορία στην Κοινότητα, εντός έξι μηνών από την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού·

[…]

2. Η κοινοποίηση της παραγράφου 1 συνοδεύεται από τα στοιχεία του άρθρου 17, παράγραφοι 3 και 5 […].

[…]

4. Εντός εννέα ετών από την ημερομηνία κατά την οποία τα προϊόντα περί των οποίων η παράγραφος 1, στοιχείο α΄, διετέθησαν για πρώτη φορά στην αγορά, αλλά οπωσδήποτε πριν την παρέλευση τριών ετών από την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, οι υπεύθυνοι για τη διάθεσή τους στην αγορά υποβάλλουν αίτηση σύμφωνα με το άρθρο 23, που εφαρμόζεται κατ' αναλογία.

[…]

5. Τα προϊόντα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 και οι ζωοτροφές που τα περιέχουν ή παράγονται από αυτά υπόκεινται στις διατάξεις του παρόντος κανονισμού, ιδίως των άρθρων 21, 22 και 34, τα οποία εφαρμόζονται κατ' αναλογία.

[…]»

20 Τα άρθρα 21 και 22, παράγραφος 1, 24 έως 26, καθώς και 29 θέτουν ειδικούς λεπτομερείς κανόνες σχετικά με την παρακολούθηση, την επισήμανση και την ενημέρωση του κοινού.

21 Το άρθρο 34, το οποίο επιγράφεται «Μέτρα έκτακτης ανάγκης», ορίζει:

«Όταν είναι προφανές ότι προϊόντα που έχουν εγκριθεί από τον παρόντα κανονισμό ή δυνάμει αυτού είναι πιθανό να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου, την υγεία των ζώων ή το περιβάλλον […], λαμβάνονται μέτρα σύμφωνα με τις διαδικασίες των άρθρων 53 και 54 του κανονισμού [178/2002].»

Ο κανονισμός 178/2002

22 Το άρθρο 53 του κανονισμού 178/2002, το οποίο επιγράφεται «Μέτρα έκτακτης ανάγκης για τρόφιμα και ζωοτροφές που προέρχονται από την Κοινότητα ή εισάγονται από τρίτη χώρα» ορίζει:

«1. Όταν είναι προφανές ότι […] οι ζωοτροφές που προέρχονται από την Κοινότητα ή εισάγονται από τρίτη χώρα είναι πιθανό να αποτελέσουν σοβαρό κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία, την υγεία των ζώων ή το περιβάλλον, και ο κίνδυνος αυτός δεν μπορεί να περιορισθεί ικανοποιητικά με τα μέτρα που λαμβάνει(-ουν) το (τα) αφορώμενο(-α) κράτος(-η) μέλος(-η), η Επιτροπή, […] με δική της πρωτοβουλία ή κατόπιν αιτήματος κράτους μέλους, θεσπίζει αμέσως ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα, ανάλογα με τη σοβαρότητα της κατάστασης:

[αναστολή της διαθέσεως στην αγορά, αναστολή των εισαγωγών προελεύσεως τρίτων χωρών, αναστολή της χρήσεως των περί ων πρόκειται ζωοτροφών, καθορισμός ειδικών όρων για τις ζωοτροφές αυτές ή κάθε άλλο κατάλληλο προσωρινό μέτρο].

2. Εντούτοις, σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, η Επιτροπή δύναται να λαμβάνει προσωρινά τα μέτρα για τα οποία γίνεται λόγος στην παράγραφο 1, αφού διαβουλευθεί με το (τα) αφορώμενο(-α) κράτος(-η) μέλος(-η) και ενημερώσει τα υπόλοιπα κράτη μέλη.

Το συντομότερο δυνατό, και το αργότερο εντός 10 εργάσιμων ημερών, τα ληφθέντα μέτρα επικυρώνονται, τροποποιούνται, καταργούνται ή παρατείνονται, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 58, παράγραφος 2, και κοινοποιούνται χωρίς καθυστέρηση οι λόγοι που οδήγησαν στην απόφαση της Επιτροπής.»

23 Το άρθρο 54 του ίδιου κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Άλλα μέτρα έκτακτης ανάγκης», έχει ως εξής:

«1. Όταν ένα κράτος μέλος πληροφορεί επίσημα την Επιτροπή για την ανάγκη λήψης μέτρων έκτακτης ανάγκης και η Επιτροπή δεν έχει ενεργήσει σύμφωνα με το άρθρο 53, το κράτος μέλος μπορεί να εγκρίνει προσωρινά μέτρα προστασίας. Στην περίπτωση αυτή ενημερώνει αμέσως τα λοιπά κράτη μέλη και την Επιτροπή.

2. Εντός 10 εργάσιμων ημερών, η Επιτροπή παραπέμπει το θέμα στη [μόνιμη επιτροπή για την τροφική αλυσίδα και την υγεία των ζώων] με σκοπό την παράταση, τροποποίηση ή κατάργηση των εθνικών προσωρινών μέτρων προστασίας.

3. Το κράτος μέλος μπορεί να διατηρήσει τα εθνικά προσωρινά μέτρα προστασίας που έχει λάβει έως ότου θεσπιστούν τα κοινοτικά μέτρα.»

Το εθνικό δίκαιο

24 Το άρθρο L. 535-2 του γαλλικού περιβαλλοντικού κώδικα, σε ισχύ μέχρι τις 27 Ιουνίου 2008, ορίζει:

«I. — Σε όλες τις περιπτώσεις που το δικαιολογεί νέα αξιολόγηση των κινδύνων που δημιουργεί για τη δημόσια υγεία ή για το περιβάλλον η παρουσία [ΓΤΟ], η διοικητική αρχή δύναται, με έξοδα του δικαιούχου της εγκρίσεως ή των κατόχων των [ΓΤΟ]:

1° να αναστείλει την έγκριση εν αναμονή πρόσθετων πληροφοριακών στοιχείων και, εφόσον παραστεί ανάγκη, να διατάξει την απόσυρση των προϊόντων από την αγορά ή να απαγορεύσει τη χρήση τους·

2° να επιφέρει τροποποιήσεις στις προϋποθέσεις της σκόπιμης ελευθερώσεως·

3° να ανακαλέσει την έγκριση·

4° να διατάξει την καταστροφή των [ΓΤΟ] και, σε περίπτωση παραλείψεως του δικαιούχου της εγκρίσεως ή του κατόχου, να προχωρήσει αυτεπαγγέλτως στην καταστροφή αυτή.

II. — Εκτός περιπτώσεως έκτακτης ανάγκης, τα μέτρα αυτά δύνανται να ληφθούν μόνον αν στον δικαιούχο παρασχέθηκε η δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του.»

Οι διαφορές των κύριων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

25 Με την απόφαση 98/294/ΕΚ, της 22ας Απριλίου 1998, για τη διάθεση στην αγορά γενετικώς τροποποιημένου αραβοσίτου (*Zea mays* L. σειρά MON 810), σύμφωνα με την οδηγία 90/220 (ΕΕ L 131, σ. 32), η Επιτροπή ενέκρινε, κατόπιν αιτήσεως της Monsanto Europe, τη διάθεση του αραβοσίτου MON 810 στην αγορά, βάσει της οδηγίας 90/220.

26 Σε εκτέλεση του άρθρου 1 της εν λόγω αποφάσεως και σύμφωνα με το άρθρο 13 της οδηγίας 90/220, ο Υπουργός Γεωργίας και Αλιείας, με απόφαση της 3ης Αυγούστου 1998 περί γραπτής συγκαταθέσεως βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 4, της οδηγίας [90/220] και των αποφάσεων 98/293/ΕΚ και 98/294/ΕΚ της 22ας Απριλίου 1998 για τη διάθεση στην αγορά γενετικώς τροποποιημένων αραβοσίτων (*Zea mays* L. T 25 και MON 810) (*JORF* της 5ης Αυγούστου 1998, σ. 11985), παρέσχε γραπτή συγκατάθεση για την εν λόγω διάθεση στην αγορά.

27 Στις 11 Ιουλίου 2004, η Monsanto Europe ανακοίνωσε στην Επιτροπή, μεταξύ άλλων κατ' εφαρμογήν του άρθρου 20, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 1829/2003, τον αραβόσιτο MON 810 ως «υφιστάμενο προϊόν».

28 Δεν προέβη προς την αρμόδια εθνική αρχή, πριν από τις 17 Οκτωβρίου 2006, σε ανακοίνωση βάσει του άρθρου 17, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/18.

29 Στις 4 Μαΐου 2007, ζήτησε ανανέωση της εγκρίσεως για τη διάθεση του αραβοσίτου MON 810 στην αγορά βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 4, του κανονισμού 1829/2003.

30 Με απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2007 περί αναστολής της μεταβιβάσεως και της χρήσεως των σπόρων σποράς αραβοσίτου MON 810 (*JORF* της 6ης Δεκεμβρίου 2007, σ. 19748), ο Υπουργός Γεωργίας και Αλιείας, επικαλούμενος χωρίς άλλη διευκρίνιση τον γεωργικό κώδικα και τον περιβαλλοντικό κώδικα, ανέστειλε στην

ημεδαπή τη μεταβίβαση στον τελικό χρήστη και τη χρήση των σπόρων σποράς αραβοσίτου MON 810 μέχρι τη δημοσίευση ενός νόμου περί των ΓΤΟ και το αργότερο έως τις 9 Φεβρουαρίου 2008.

31 Στις 6 Φεβρουαρίου 2008, οι Monsanto, Monsanto Agriculture France, Monsanto International και Monsanto Technology κατέθεσαν ενώπιον του Conseil d'État αίτηση ακυρώσεως της αποφάσεως αυτής.

32 Με απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2008 περί αναστολής της καλλιέργειας των ποικιλιών σπόρων σποράς γενετικώς τροποποιημένου αραβοσίτου (*Zea mays* L. σειρά MON 810) (*JORF* της 9ης Φεβρουαρίου 2008, σ. 2462), ο Υπουργός Γεωργίας και Αλιείας, επικαλούμενος το άρθρο 23 της οδηγίας 2001/18, τον κανονισμό 1829/2003, καθώς και το άρθρο L. 535-2 του περιβαλλοντικού κώδικα, απαγόρευσε εντός της ημεδαπής την «καλλιέργεια, με σκοπό τη διάθεση στην αγορά, των ποικιλιών σπόρων σποράς αραβοσίτου οι οποίες προέρχονται από τη σειρά του γενετικώς τροποποιημένου αραβοσίτου MON 810» έως ότου εκδοθεί απόφαση επί της αιτήσεως ανανεώσεως της εγκρίσεως για τη διάθεση του οργανισμού αυτού στην αγορά.

33 Με απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2008 για τροποποίηση της αποφάσεως της 7ης Φεβρουαρίου 2008 περί αναστολής της καλλιέργειας των ποικιλιών σπόρων σποράς γενετικώς τροποποιημένου αραβοσίτου (*Zea mays* L. σειρά MON 810) (*JORF* της 19ης Φεβρουαρίου 2008, σ. 3004), ο Υπουργός Γεωργίας και Αλιείας απάλειψε τις λέξεις «με σκοπό τη διάθεση στην αγορά» που περιλαμβάνονταν στην εν λόγω απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2008.

34 Στις 12 Φεβρουαρίου 2008, οι γαλλικές αρχές, κοινοποιώντας την τελευταία απόφαση στην Επιτροπή, τη χαρακτήρισαν ως «μέτρο έκτακτης ανάγκης» βάσει του άρθρου 34 του κανονισμού 1829/2003. Με την κοινοποίηση αυτή, υπογράμμισαν την ανάγκη λήψεως μέτρων έκτακτης ανάγκης για την αναστολή της καλλιέργειας του αραβοσίτου MON 810 κατ' εφαρμογήν των συνδυασμένων διατάξεων του άρθρου 34 του κανονισμού 1829/2003 καθώς και των άρθρων 53 και 54 του κανονισμού 178/2002.

35 Στις 20 Φεβρουαρίου 2008, κοινοποιώντας στην Επιτροπή την απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2008, οι γαλλικές αρχές εξέθεσαν ότι η εν λόγω απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2008 εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23 της οδηγίας 2001/18.

36 Στις 20, 21 και 25 Φεβρουαρίου 2008, αιτήσεις ακυρώσεως της αποφάσεως της 7ης Φεβρουαρίου 2008 που τροποποιήθηκε με την απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2008 κατατέθηκαν ενώπιον του Conseil d'État από τις Monsanto, Monsanto Agriculture France, Monsanto International, Monsanto Technology, Monsanto Europe καθώς και από διάφορους άλλους αιτούντες.

37 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι αυτοί που κατέθεσαν αιτήσεις ακυρώσεως διατείνονται ότι ο αραβόσιτος MON 810, ο οποίος αποτελεί ποικιλία γενετικώς τροποποιημένου αραβοσίτου χρησιμοποιούμενη ως ζωοτροφή, εμπίπτει πλέον μόνο στις διατάξεις του κανονισμού 1829/2003, οπότε ο Υπουργός Γεωργίας και Αλιείας, λαμβάνοντας ένα μέτρο έκτακτης ανάγκης το οποίο εμπίπτει στην αρμοδιότητα της Επιτροπής, εξέδωσε χωρίς αρμοδιότητα τις προσβαλλόμενες αποφάσεις και, τουλάχιστον, στηριζόμενος στο άρθρο 23 της οδηγίας 2001/18 και στο άρθρο L. 535-2 του περιβαλλοντικού κώδικα που το μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο, υπέπεσε σε νομική πλάνη.

38 Στο πλαίσιο αυτό, το Conseil d'État αποφάσισε να αναστείλει τις διαδικασίες και να θέσει στο Δικαστήριο, σε κάθε μία από τις εκκρεμείς υποθέσεις, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Όταν ένας [ΓΤΟ] ο οποίος αποτελεί ζωοτροφή διατέθηκε στην αγορά πριν από τη δημοσίευση του κανονισμού [1829/2003] και όταν η έγκριση αυτή παραμένει σε ισχύ κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρου 20 του κανονισμού αυτού, πρέπει, πριν από την έκδοση αποφάσεως επί της αιτήσεως νέας εγκρίσεως που πρέπει να υποβληθεί κατ' εφαρμογήν του κανονισμού αυτού, το επίμαχο προϊόν να θεωρηθεί ως ένα από τα προϊόντα των οποίων γίνεται μνεία στις διατάξεις του άρθρου 12 της οδηγίας [2001/18] […], σε αυτή δε την περίπτωση υπόκειται ο εν λόγω [ΓΤΟ], όσον αφορά τα μέτρα έκτακτης ανάγκης που μπορούν να ληφθούν

μετά τη χορήγηση της εγκρίσεως για τη διάθεση στην αγορά, μόνο στο άρθρο 34 του κανονισμού [1829/2003] ή, αντιθέτως, τέτοια μέτρα μπορούν να ληφθούν από κράτος μέλος βάσει του άρθρου 23 της οδηγίας [2001/18] και των εθνικών διατάξεων μεταφοράς του;

2) Στην περίπτωση που τα μέτρα έκτακτης ανάγκης μπορούν να ληφθούν μόνο στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 34 του κανονισμού [1829/2003], [μπορούν μέτρα όπως η υπουργική απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2007 (πρώτη αίτηση ακυρώσεως) και η υπουργική απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2008 (δέκα άλλες αιτήσεις ακυρώσεως), η οποία τροποποιήθηκε με την υπουργική απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2008, να ληφθούν], και υπό ποιες προϋποθέσεις, από τις αρχές κράτους μέλους στο πλαίσιο της καταστολής του κινδύνου στην οποία αναφέρεται το άρθρο 53 του κανονισμού [178/2002] ή μπορούν να ληφθούν από κράτος μέλος βάσει του άρθρου 54 του ίδιου κανονισμού προσωρινά μέτρα προστασίας;

3) Στην περίπτωση που οι αρχές κράτους μέλους μπορούν να παρέμβουν βάσει του άρθρου 23 της οδηγίας 2001/18 ή βάσει του άρθρου 34 του κανονισμού [1829/2003] ή βάσει και της μιας και της άλλης από τις διατάξεις αυτές, και λαμβανομένης υπόψη ιδίως της αρχής της προφυλάξεως, ποιας εντάσεως απαιτήσεις, όσον αφορά τον προσδιορισμό του κινδύνου, την αξιολόγηση της πιθανότητάς του και την εκτίμηση της φύσεως των συνεπειών του, επιβάλλουν οι διατάξεις, αφενός, του άρθρου 23 της οδηγίας, οι οποίες εξαρτούν τη λήψη μέτρων έκτακτης ανάγκης, όπως η αναστολή της χρήσεως του προϊόντος, από την προϋπόθεση ότι το κράτος μέλος έχει "τεκμηριωμένους λόγους να θεωρεί ότι ένας ΓΤΟ […] συνιστά κίνδυνο για […] το περιβάλλον", και, αφετέρου, του άρθρου 34 του κανονισμού, οι οποίες εξαρτούν τη λήψη τέτοιου μέτρου από την προϋπόθεση ότι το προϊόν "είναι προφανές ότι […] είναι πιθανό να θέσ[ει] σε σοβαρό κίνδυνο […] το περιβάλλον;"»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

39 Πρέπει να υπομνησθεί ότι σπόροι σποράς προερχόμενοι από ποικιλίες αραβοσίτου όπως οι επίμαχες στις κύριες δίκες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2002/53, βάσει συνδυασμού του άρθρου της 1, παράγραφος 1, και του άρθρου 2, παράγραφος 1, Α, της οδηγίας 66/402/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1966, περί εμπορίας σπόρων δημητριακών προς σπορά (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/002, σ. 3), της οποίας η πλέον πρόσφατη τροποποίηση έγινε με την οδηγία 2009/74/ΕΚ της Επιτροπής, της 26ης Ιουνίου 2009 (ΕΕ L 166, σ. 40).

40 Βάσει του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/53, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, από τη δημοσίευσή τους στον κοινό κατάλογο ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών, ο οποίος προβλέπεται στο άρθρο 17 της ίδιας οδηγίας, οι σπόροι ποικιλιών που έχουν γίνει αποδεκτές σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας αυτής ή σύμφωνα με τις αρχές που αντιστοιχούν σε εκείνες της εν λόγω οδηγίας να μην υπόκεινται σε κανένα περιορισμό εμπορίας ως προς την ποικιλία, εκτός αν τα κράτη μέλη χρησιμοποιήσουν τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στα άρθρα 16, παράγραφος 2, ή 18 της οδηγίας 2002/53 (βλ., στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-165/08, Επιτροπή κατά Πολωνίας, Συλλογή 2009, σ. I-6843).

41 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι το κράτος μέλος που αφορούν οι κύριες δίκες δεν επικαλέστηκε τα εν λόγω άρθρα 16, παράγραφος 2, ή 18 της οδηγίας 2002/53 για να του επιτραπεί να απαγορεύσει τους σπόρους σποράς αραβοσίτου MON 810 υπό τις προϋποθέσεις των διατάξεων αυτών.

42 Στο πλαίσιο αυτό, οι απαντήσεις στα προδικαστικά ερωτήματα που τέθηκαν δεν άπτονται της οδηγίας 2002/53.

Επί του πρώτου ερωτήματος

43 Το πρώτο ερώτημα αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ένα μέτρο αναστολής ή προσωρινής απαγορεύσεως δύναται να ληφθεί από κράτος μέλος σχετικά με ένα «υφιστάμενο προϊόν» υπό την έννοια του άρθρου 20 του κανονισμού 1829/2003, το οποίο εγκρίθηκε βάσει της οδηγίας 90/220, οδηγίας που καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2001/18.

44 Το ερώτημα αυτό θέτει το πρόβλημα της νομικής βάσεως ενός τέτοιου μέτρου.

45 Η Αυστριακή Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η Monsanto ανακοίνωσε τον αραβόσιτο MON 810 ως υφιστάμενο προϊόν με σκοπό τη χρήση σε ζωοτροφές και σε τρόφιμα, αλλά όχι τη χρήση του ως σπόρων σποράς. Κατά συνέπεια, αμφιβάλλει αν το επίμαχο προϊόν μπορεί ακόμα να θεωρείται, μετά τη λήξη της προθεσμίας ανακοινώσεως των υφιστάμενων προϊόντων, προϊόν που νομίμως διατέθηκε στην αγορά ως σπόροι σποράς.

46 Επομένως, πρέπει πρώτα να εξεταστεί το ζήτημα αν καλύπτεται από τη διάταξη αυτή η χρήση, ως σπόρων σποράς, συγκεκριμένων ΓΤΟ που ανακοινώθηκαν βάσει του άρθρου 20 του κανονισμού 1829/2003.

47 Ο κανονισμός 1829/2003 θέτει σε εφαρμογή το άρθρο 12, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/18.

48 Δεν αμφισβητείται ότι η Monsanto δεν ανακοίνωσε τον αραβόσιτο MON 810 βάσει του άρθρου 17, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/18 πριν από την καταληκτική ημερομηνία της 17ης Οκτωβρίου 2006 που προβλέπεται από το άρθρο αυτό.

49 Δεν αμφισβητείται ούτε ότι η Monsanto ανακοίνωσε τον αραβόσιτο αυτόν βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 1829/2003, ως «υφιστάμενο προϊόν» που εμπίπτει στο τμήμα 1 του κεφαλαίου ΙΙΙ του κανονισμού αυτού.

50 Από το γράμμα της τριακοστής τέταρτης αιτιολογικής σκέψεως καθώς και, για τις ζωοτροφές, των άρθρων 16, παράγραφος 7, και 18, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, του ίδιου κανονισμού προκύπτει ότι η χρήση ΓΤΟ ως σπόρων σποράς καλύπτεται από την έγκριση που χορηγήθηκε για αυτούς τους ΓΤΟ κατ' εφαρμογήν του εν λόγω κανονισμού, μη θιγομένης της οδηγίας 2002/53.

51 Όσον αφορά τα υφιστάμενα προϊόντα, τίθεται επομένως το ζήτημα αν το άρθρο 20 του κανονισμού 1829/2003, εφόσον ορίζει, μεταξύ των προϋποθέσεων που θέτει, ότι «τα προϊόντα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος [τμήματος 1] μπορεί να συνεχίσουν να διατίθενται στην αγορά, να χρησιμοποιούνται και να υφίστανται επεξεργασία», καλύπτει επίσης τη χρήση, ως σπόρων σποράς, συγκεκριμένων ΓΤΟ που ανακοινώθηκαν ως υφιστάμενα προϊόντα βάσει του εν λόγω άρθρου 20.

52 Εν προκειμένω, αρκεί η υπόμνηση ότι τα προϊόντα που ανακοινώθηκαν βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 1829/2003 πρέπει να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του τμήματος 1 του κεφαλαίου ΙΙΙ του κανονισμού αυτού και ότι από το άρθρο του 15, παράγραφος 1, προκύπτει ότι στο τμήμα αυτό εμπίπτουν, μεταξύ άλλων, οι «ΓΤΟ που προορίζονται για χρήση ως ζωοτροφές».

53 Πάντως, κατά το άρθρο 2, σημείο 9, του ίδιου κανονισμού, με την έκφραση αυτή νοείται, ειδικότερα, ένας «ΓΤΟ ο οποίος μπορεί να χρησιμοποιηθεί [...] ως πρώτη ύλη για την παραγωγή ζωοτροφών», ορισμός που μπορεί να εφαρμοστεί για σπόρους σποράς.

54 Κατά συνέπεια, σπόροι σποράς ΓΤΟ εμπίπτουν στο τμήμα 1 του κεφαλαίου ΙΙΙ του κανονισμού 1829/2003. Επομένως, δύνανται να εμπίπτουν, ειδικότερα, στο άρθρο του 20, παράγραφος 1.

55 Εφόσον η τελευταία διάταξη επιτρέπει τη συνέχιση της χρήσεως των προϊόντων που διέπει, η διάταξη αυτή καλύπτει τη χρήση, ως σπόρων σποράς, προϊόντων που έχουν ανακοινωθεί.

56 Εν προκειμένω, στον εθνικό δικαστή απόκειται να εξακριβώσει ότι προϊόντα όπως ο αραβόσιτος MON 810, που έχουν εγκριθεί μεταξύ άλλων ως σπόροι σποράς με σκοπό την καλλιέργεια κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 90/220, όντως ανακοινώθηκαν βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 1829/2003.

57 Μετά τις προκαταρκτικές αυτές κρίσεις, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο κανονισμός 1829/2003 περιέχει επαρκή ερμηνευτικά στοιχεία για την απάντηση στο πρώτο ερώτημα, χωρίς να είναι αναγκαίο να ερμηνευθεί ειδικά το άρθρο 12 της οδηγίας 2001/18.

58 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να θεωρηθεί ότι, με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί στην ουσία να διευκρινιστεί αν, σε περιστάσεις όπως αυτές των διαφορών των κύριων δικών, ΓΤΟ όπως ο αραβόσιτος MON 810, που εγκρίθηκαν μεταξύ άλλων ως σπόροι σποράς με σκοπό την καλλιέργεια κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 90/220 και που, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 20 του κανονισμού 1829/2003, ανακοινώθηκαν ως υφιστάμενα προϊόντα, και ακολούθως έγιναν το αντικείμενο μιας υπό εξέταση αιτήσεως ανανεώσεως της εγκρίσεως, δύνανται να γίνουν το αντικείμενο, από μέρους ενός κράτους μέλους, μέτρων αναστολής ή προσωρινής απαγορεύσεως της χρήσεως ή της διαθέσεως στην αγορά κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23 της οδηγίας 2001/18, ή αν τέτοια μέτρα δύνανται να ληφθούν σύμφωνα με το άρθρο 34 του κανονισμού 1829/2003.

59 Εν προκειμένω, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 20, παράγραφος 5, του κανονισμού 1829/2003 ορίζει ότι «[τ]α προϊόντα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 [...] υπόκεινται στις διατάξεις του παρόντος κανονισμού, ιδίως των άρθρων 21, 22 και 34, που εφαρμόζονται κατ' αναλογία».

60 Επομένως, το γράμμα της διατάξεως αυτής ρητώς προβλέπει τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 34 του κανονισμού 1829/2003.

61 Επιπλέον, προβλέπει τη δυνατότητα εφαρμογής, επί ενός υφιστάμενου προϊόντος, των άλλων διατάξεών του, δηλαδή, ειδικότερα, του άρθρου του 17, παράγραφος 5, το οποίο προβλέπει στο πρώτο του εδάφιο, στοιχεία α΄ και β΄, την παροχή διαφόρων πληροφοριακών στοιχείων σχετικά με το περί ου πρόκειται προϊόν και προσθέτει, στο δεύτερό του εδάφιο, ότι «[σ]την περίπτωση αυτή δεν εφαρμόζονται τα άρθρα 13 έως 24 της οδηγίας [2001/18]».

62 Έτσι, από συνδυασμό των άρθρων 20, παράγραφος 5, και 17, παράγραφος 5, του κανονισμού 1829/2003 προκύπτει ότι, όταν τα στοιχεία που αφορά το άρθρο 17, παράγραφος 5, πρώτο εδάφιο, έχουν παρασχεθεί προς στήριξη της ανακοινώσεως ενός υφιστάμενου προϊόντος, το άρθρο 23 της οδηγίας 2001/18 δεν έχει εφαρμογή.

63 Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, σε περιστάσεις όπως αυτές των διαφορών των κύριων δικών, ΓΤΟ όπως ο αραβόσιτος MON 810, που εγκρίθηκαν μεταξύ άλλων ως σπόροι σποράς με σκοπό την καλλιέργεια κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 90/220 και που, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 20 του κανονισμού 1829/2003, ανακοινώθηκαν ως υφιστάμενα προϊόντα και, ακολούθως, έγιναν το αντικείμενο μιας υπό εξέταση αιτήσεως ανανεώσεως της εγκρίσεως δεν δύνανται να γίνουν το αντικείμενο, από μέρους ενός κράτους μέλους, μέτρων αναστολής ή προσωρινής απαγορεύσεως της χρήσεως ή της διαθέσεως στην αγορά κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23 της οδηγίας 2001/18, αλλά, αντιθέτως, τέτοια μέτρα δύνανται να ληφθούν σύμφωνα με το άρθρο 34 του κανονισμού 1829/2003.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

64 Με το δεύτερο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ζητεί στην ουσία να διευκρινιστεί αν το άρθρο 34 του κανονισμού 1829/2003 επιτρέπει σε κράτος μέλος να λάβει μέτρα έκτακτης ανάγκης σε περιστάσεις όπως οι επίμαχες στις κύριες δίκες.

65 Η απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2007, εκείνη της 7ης Φεβρουαρίου 2008 καθώς και η απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2008 που την τροποποίησε δημοσιεύθηκαν στο *Journal officiel de la République française,* αντιστοίχως, στις 6 Δεκεμβρίου 2007, 9 Φεβρουαρίου 2008 και 19 Φεβρουαρίου 2008. Κατά τα στοιχεία που ανέφερε η Γαλλική Κυβέρνηση, που στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει, οι αποφάσεις αυτές κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή, αντιστοίχως, στις 9, 12 και 20 Φεβρουαρίου 2008.

66 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 34 του κανονισμού 1829/2003, η διάταξη αυτή, αφενός, θέτει τις ουσιαστικές προϋποθέσεις βάσει των οποίων ένα προϊόν που έχει εγκριθεί από τον πιο πάνω κανονισμό ή σύμφωνα με αυτόν δύναται να γίνει το αντικείμενο μέτρων έκτακτης ανάγκης και, αφετέρου, όσον αφορά τις συνθήκες λήψεως των μέτρων αυτών, παραπέμπει στις «διαδικασίες των άρθρων 53 και 54 του κανονισμού 178/2002».

67 Έτσι, το άρθρο 34 του κανονισμού 1829/2003 δεν εξαρτά τη λήψη μέτρων έκτακτης ανάγκης από τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του άρθρου 53 του κανονισμού 178/2002.

68 Επιπλέον, επισημαίνεται ότι το άρθρο 53 του κανονισμού 178/2002 αφορά τα μέτρα έκτακτης ανάγκης που μπορούν να ληφθούν από την Επιτροπή, η δε λήψη τέτοιων μέτρων από τα κράτη μέλη εμπίπτει στο άρθρο 54 του κανονισμού αυτού.

69 Κατά συνέπεια, ένα κράτος μέλος που θέλει να λάβει μέτρα έκτακτης ανάγκης βάσει του άρθρου 34 του κανονισμού 1829/2003 οφείλει, πέρα από τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του εν λόγω άρθρου, να τηρήσει επίσης τις διαδικαστικές προϋποθέσεις του άρθρου 54 του κανονισμού 178/2002.

70 Οι προϋποθέσεις αυτές διευκρινίζονται στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου 54, η οποία επιβάλλει στα κράτη μέλη, αφενός, να πληροφορήσουν «επίσημα» την

Επιτροπή για την ανάγκη λήψεως των μέτρων έκτακτης ανάγκης και, αφετέρου, στην περίπτωση που αυτή δεν έχει λάβει κανένα μέτρο βάσει του άρθρου 53 του κανονισμού 178/2002, να ενημερώσουν «αμέσως» την Επιτροπή και τα άλλα κράτη μέλη για τα προσωρινά μέτρα προστασίας που έλαβαν.

71 Οι εν λόγω προϋποθέσεις πρέπει να ερμηνευθούν λαμβανομένων υπόψη του γράμματος της διατάξεως αυτής, αλλά και των σκοπών του κανονισμού 1829/2003 καθώς και της αρχής της προφυλάξεως, προκειμένου να διασφαλιστεί υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης ζωής και υγείας, καταβαλλομένης όμως φροντίδας να κατοχυρωθεί η ελεύθερη κυκλοφορία ασφαλών και καθαρών τροφίμων και ζωοτροφών, η οποία αποτελεί ουσιώδη πτυχή της εσωτερικής αγοράς (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 21ης Μαρτίου 2000, C-6/99, Greenpeace France κ.λπ., Συλλογή 2000, σ. I-1651, σκέψη 44, και της 9ης Σεπτεμβρίου 2003, C-236/01, Monsanto Agricoltura Italia κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-8105, σκέψη 110).

72 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι καίτοι το άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 178/2002 δεν τάσσει προθεσμία σχετικά με την υποχρέωση πληροφορήσεως της Επιτροπής, παρά ταύτα τόσο από τη διευκρίνιση ότι το περί ου πρόκειται κράτος μέλος ενημερώνει «αμέσως» την Επιτροπή και τα άλλα κράτη μέλη για τα προσωρινά μέτρα προστασίας που έλαβε όσο και από το ότι η Επιτροπή οφείλει στη συνέχεια, εντός προθεσμίας δέκα εργασίμων ημερών, να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 58, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού προκύπτει ότι το περί ου πρόκειται κράτος μέλος πρέπει να ενημερώσει το ταχύτερο δυνατό την Επιτροπή τόσο για την ανάγκη λήψεως μέτρων έκτακτης ανάγκης όσο και, αν συντρέχει τέτοια περίπτωση, για το περιεχόμενο των μέτρων που έλαβε.

73 Επομένως, λαμβανομένων υπόψη του επείγοντος χαρακτήρα της παρεμβάσεως του περί ου πρόκειται κράτους μέλους καθώς και του σκοπού προστασίας της δημόσιας υγείας που έχει ο κανονισμός 1829/2003, το άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 178/2002 έχει την έννοια ότι επιβάλλει, όπως άλλωστε συμβαίνει στο πλαίσιο του άρθρου 23 της οδηγίας 2001/18, η προβλεπόμενη από αυτό ενημέρωση της Επιτροπής να γίνεται, σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, το αργότερο παράλληλα με τη λήψη των μέτρων έκτακτης ανάγκης από το περί ου πρόκειται κράτος μέλος.

74 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 34 του κανονισμού 1829/2003 επιτρέπει σε κράτος μέλος να λάβει μέτρα έκτακτης ανάγκης μόνον υπό τις διαδικαστικές προϋποθέσεις του άρθρου 54 του κανονισμού 178/2002, των οποίων την τήρηση στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει.

Επί του τρίτου ερωτήματος

75 Με το τρίτο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ζητεί στην ουσία να διευκρινιστεί ποιας εντάσεως απαιτήσεις το άρθρο 34 του κανονισμού 1829/2003 επιβάλλει στα κράτη μέλη προκειμένου να λάβουν μέτρα έκτακτης ανάγκης, δεδομένου ότι τα εξαρτά από την ύπαρξη μιας καταστάσεως που «είναι προφανές» ότι δύναται να αποτελέσει «σοβαρό κίνδυνο» για την υγεία του ανθρώπου, την υγεία των ζώων ή το περιβάλλον.

76 Εν προκειμένω, πρέπει να θεωρηθεί ότι οι εκφράσεις «είναι προφανές» και «σοβαρός κίνδυνος» αναφέρονται σε μια κατάσταση η οποία προδήλως θέτει σε σημαντικό κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου, την υγεία των ζώων ή το περιβάλλον. Η κατάσταση αυτή πρέπει να διαπιστώνεται επί τη βάσει νέων στοιχείων που στηρίζονται σε αξιόπιστα επιστημονικά δεδομένα.

77 Συγκεκριμένα, μέτρα προστασίας που λαμβάνονται βάσει του άρθρου 34 του κανονισμού 1829/2003 δεν μπορούν να αιτιολογηθούν βάσιμα με μια καθαρά υποθετική προσέγγιση του κινδύνου, στηριζόμενη σε απλές υποθέσεις που από επιστημονικής απόψεως δεν έχουν ακόμη εξακριβωθεί. Αντιθέτως, τέτοια μέτρα προστασίας, παρά τον προσωρινό χαρακτήρα τους και ακόμη και αν έχουν προληπτικό χαρακτήρα, δύνανται να ληφθούν μόνον αν στηρίζονται σε όσο το δυνατόν πλήρη αξιολόγηση των κινδύνων, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, που δείχνουν ότι τα μέτρα αυτά είναι επιβεβλημένα (βλ., στο ίδιο πνεύμα, προαναφερθείσα απόφαση Monsanto Agricoltura Italia κ.λπ., σκέψεις 106 και 107).

78 Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, υπό το πρίσμα του όλου συστήματος του κανονισμού 1829/2003 και του σκοπού του αποφυγής των τεχνητώς διαφορετικών τρόπων αντιμετωπίσεως ενός σοβαρού κινδύνου, η αξιολόγηση και η διαχείριση ενός σοβαρού και προφανούς κινδύνου εμπίπτουν, σε τελευταίο στάδιο, στην αρμοδιότητα μόνο της Επιτροπής και του Συμβουλίου, υπό τον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης.

79 Επομένως, στο στάδιο της λήψεως και της εφαρμογής από τα κράτη μέλη των μέτρων έκτακτης ανάγκης που προβλέπει το άρθρο 34 του εν λόγω κανονισμού, όσο δεν έχει εκδοθεί συναφώς απόφαση στο επίπεδο της Ένωσης, τα εθνικά δικαστήρια που καλούνται να εξακριβώσουν τη νομιμότητα τέτοιων εθνικών μέτρων είναι αρμόδια να αξιολογήσουν τη νομιμότητα των μέτρων αυτών με γνώμονα τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του άρθρου 34 του κανονισμού 1829/2003 και τις διαδικαστικές προϋποθέσεις του άρθρου 54 του κανονισμού 178/2002, η δε ομοιομορφία του δικαίου της Ένωσης μπορεί να διασφαλιστεί από το Δικαστήριο στο πλαίσιο της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής, επειδή, όταν εθνικό δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, δύναται ή οφείλει, σύμφωνα με το άρθρο 267, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να θέσει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2008, C-375/07, Heuschen & Schrouff Oriëntal Foods Trading, Συλλογή 2008, σ. I-8691, σκέψεις 63 και 67).

80 Αντιθέτως, όταν, σε μια περίπτωση, η Επιτροπή έχει φέρει την υπόθεση στη μόνιμη επιτροπή για την τροφική αλυσίδα και την υγεία των ζώων και έχει εκδοθεί απόφαση στο επίπεδο της Ένωσης, οι σχετικές με την περίπτωση αυτή πραγματικές και νομικές εκτιμήσεις που περιλαμβάνονται σε μια τέτοια απόφαση δεσμεύουν όλα τα όργανα του κράτους μέλους αποδέκτη της αποφάσεως αυτής, σύμφωνα με το άρθρο 288 ΣΛΕΕ, και μάλιστα περιλαμβανομένων των δικαστηρίων του που καλούνται να αξιολογήσουν τη νομιμότητα των μέτρων που ελήφθησαν σε εθνικό επίπεδο (βλ., κατ' αναλογία, προαναφερθείσα απόφαση Heuschen & Schrouff Oriëntal Foods Trading, σκέψη 64).

81 Κατά συνέπεια, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, για τη λήψη μέτρων έκτακτης ανάγκης, το άρθρο 34 του κανονισμού 1829/2003 επιβάλλει στα κράτη μέλη να αποδείξουν, πέρα από την έκτακτη ανάγκη, την ύπαρξη καταστάσεως προδήλως δυναμένης να θέσει σε σημαντικό κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου, την υγεία των ζώων ή το περιβάλλον.

Επί των δικαστικών εξόδων

82 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους των κύριων δικών τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Σε περιστάσεις όπως αυτές των διαφορών των κύριων δικών, γενετικώς τροποποιημένοι οργανισμοί όπως ο αραβόσιτος MON 810, που εγκρίθηκαν μεταξύ άλλων ως σπόροι σποράς με σκοπό την καλλιέργεια κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 1990, για την σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον, και που, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 20 του κανονισμού (ΕΚ) 1829/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές, ανακοινώθηκαν ως υφιστάμενα προϊόντα, και ακολούθως έγιναν το αντικείμενο μιας υπό εξέταση αιτήσεως ανανεώσεως της εγκρίσεως, δεν δύνανται να γίνουν το αντικείμενο, από μέρους ενός κράτους μέλους, μέτρων αναστολής ή προσωρινής απαγορεύσεως της χρήσεως ή της διαθέσεως στην αγορά κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23 της οδηγίας 2001/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Μαΐου 2001, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την κατάργηση της οδηγίας 90/220 του Συμβουλίου, αλλά, αντιθέτως, τέτοια μέτρα δύνανται να ληφθούν σύμφωνα με το άρθρο 34 του κανονισμού 1829/2003.

2) Το άρθρο 34 του κανονισμού 1829/2003 επιτρέπει σε κράτος μέλος να λάβει μέτρα έκτακτης ανάγκης μόνον υπό τις διαδικαστικές προϋποθέσεις του άρθρου 54 του κανονισμού (ΕΚ) 1178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και

του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002, για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφάλειας των τροφίμων, των οποίων προϋποθέσεων την τήρηση στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει.

3) Για τη λήψη μέτρων έκτακτης ανάγκης, το άρθρο 34 του κανονισμού 1829/2003 επιβάλλει στα κράτη μέλη να αποδείξουν, πέρα από την έκτακτη ανάγκη, την ύπαρξη καταστάσεως προδήλως δυναμένης να θέσει σε σημαντικό κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου, την υγεία των ζώων ή το περιβάλλον.

(υπογραφές)